

După o lună de ședere în casa pensionarilor, m-am simțit brusc dezamăgită. Asta fiindcă avusesem impresia că sunt altfel decât ceilalți, așadar îmi doream ca în parcul castelului să mă pot plimba numai eu, cumva pe furiș, să am un secret, să fac ceva interzis, să trec de la o statuie la alta temându-mă că m-ar putea vedea cineva. Am văzut însă că acel gard îl poate sări oricine dorește, că acel gard de sârmă era pus acolo doar așa, să-i atenționeze pe pensionari că dincolo de gard e un soi de paradis pierdut. Prin urmare, deseori mă întâlneam cu locuitorii castelului plimbându-se pe acolo, iar eu – după o săptămână – mi-am dat seama că ei nu se uită la statui, ci se plimbă doar ca să-și omoare timpul, să se așeze pe băncile de sub fagii roșii, să mai schimbe o vorbă, dar în cele mai multe cazuri, să stea în tăcere, uitându-se tâmpi în gol, iar dacă era vreme însorită, ei da, atunci fiecare pensionar devenea un autentic adorator al

soarelui, își dezmoțea picioarele, închidea ochii și își îndrepta capul către razele lui, ședea întinși așa ore întregi, ascultând cum prin pielea ridată a feței intră soarele cald și în lumina aia, în strălucirea aia uitau de soarta lor nefericită. Vedeam cum unii dintre ei își îndreaptă spre soare spina-re, șalele, ca să le încălzească cu căldura lui, și adesea gemeau, ca și cum soarele le-ar fi făcut frec-ție cu camfor și carmol. Într-o după-amiază, am întâlnit trei pensionari care se plimbau în tăcere, se opreau din când în când, se priveau cu subîn-țeles, de parcă s-ar fi compătimit unul pe altul, oftau, apoi o luau iar la pas. I-am întâlnit, așadar, pe acei pensionari pe care îi știam din orașul unde timpul se oprise în loc, fără să fi avut vreodată motiv să și vorbesc cu ei, mereu elegantul domn Otokar Rykr, cu un pince-nez a cărui poziție alterna între degetele sale și rădăcina nasului, domnul Karel Výborný¹, funcționarul cu șapcă, așa cum poartă șoferii, și domnul Václav Kořínek², mecanic de locomotivă, cel mereu cu capul des-coperit, care își trece neconținut degetele prin părul grizonant, dându-l pe spate. Mă uitam la

¹ În limba cehă, în original, *výborný*, „minunat“.

² Am putea traduce numele prin „rădăcinuță“ de la *kořen* care, în limba cehă, înseamnă „rădăcină“.

simbolul heraldic al contelui Špork, la cele trei creneluri aranjate pe două rânduri, acel scut care se înălța deasupra laturii de răsărit a castelului pe o balustradă. Când bătrânii tăcuți pășeau îngândurați pe lângă mine, m-am întors și am întrebat: „Am auzit că sunteți martori ai timpurilor trecute, cine a fost, vă rog frumos, contele Špork?” S-au oprit, s-au uitat scrutători la mine, apoi unul la altul de parcă tocmai întrebarea asta o tot așteptaseră, dar nu de la oricine, ci numai de la mine, chiar doreau să fiu eu cea care întreabă, doar mă știau de atâta timp și tocmai aici, în casa pensionarilor, stăteau față în față cu mine și cu întrebarea mea care părea să fie mai mult decât o simplă întrebare. Domnul Václav Kořínek și-a aranjat la tâmplă părul rebel și grizonant cu ambele mâini, după care a spus că mireasa contelui Špork a fost baroneasa Františka Apolonia de Sweerts-Reist, căreia înainte de a se căsători cu ea i-a acordat un an de gândire, răgaz să-i spună dacă ar fi simțit cumva că inima îi bate pentru alt bărbat, dar în cele din urmă nunta a avut loc în ziua de întâi mai a anului o mie șase sute optzeci și șase în Silezia... Spunând acestea, s-a întors spre cei doi amici ai lui, iar domnul Otokar Rykr și-a fixat pince-nezul la baza nasului și a zis... Soția

i-a făcut doi fii, i-au botezat cu fală de-a dreptul regală, dar amândoi au ajuns repede în două mici sicrie îngropate în apropierea capelei de la Loreta¹, acolo în colțul de sud-vest al curții mănăstirii, pentru ca apoi să-i ducă la Kuks²... Așa povestea domnul Rykr uitându-se la al treilea martor al timpurilor trecute, la domnul Výborný, care a continuat... De atunci, la castel a fost ca la mănăstire, călugării augustinieni țineau liturghia în fiecare zi, contelui și celor două fiice ale sale li se citeau cu voce tare cărți bisericești și tocmai de-aia fiicele sale s-au cufundat în asceză cu dorința unei vieți spirituale pure. Fiica cea mare, Eleonora, care a pătruns tainele preamăririi Fecioarei Maria și căreia contele i-a construit o mănăstire la Kuks, a murit la douăzeci de ani. Cea de-a doua fiică, Anna Kateřina, a dorit și ea să ia calea mănăstirii, dar contele s-a supărat, zicea că mănăstirea vrea să-i șterpească toată averea. A trimis-o pe tânăra contesă într-un loc mai vesel, și-a găsit chiar el un ginere, pe sublocotenentul František Karel Rudolf, baron de Sweerts-Reist și, cum contele suferea de o boală cronică, la castel domnea o disciplină

¹ Mănăstire din Praga.

² Oraș în Cehia, în apropiere de Hradec Králové.

severă... Așa povestea domnul Výborný, care transpirase atât de tare, încât și-a scos șapca și i-a șters interiorul deja ud. Iar chipurile celor trei martori ai timpurilor trecute s-au luminat dintr-odată și-au început să râdă cu poftă, se uitau la mine, se bucurau că îi ascultasem uimită fără să clilesc, uimită că știau atâtea, acești bărbați minunați aflați aici la castel, în casa pensionarilor, așa cum mă aflu și eu și cum se aflau toți ceilalți. Și-au înălțat mâinile, au ridicat fiecare un deget, arătorul, eu am avut senzația că vor să dea tonul, că vor începe să cânte toți trei, dar nu, păreau că țin o socoteală, așa cum fac copiii când se joacă și unul dintre ei trebuie să iasă din cerc după numărătoare, chiar așa erau și ei, numărau, apoi au arătat spre ultimul, spre domnul Výborný, care a început să vorbească cu ochii întredeschiși... Nimeni nu avea voie să se îndepărteze de castel și să se ducă în oraș, seara totul trebuia să fie la locul său și nu erau permise abateri, așa scria în jurnalul său capelanul și vornicul Tobiáš Seeman... Domnul Výborný și-a ridicat ambele mâini, a deschis ochii și, cu o mișcare elegantă, i-a făcut semn domnului Kořínek, iar acesta a povestit mai departe... Poetesa de curte Klinkowski și iubitul său Hieronym au primit fiecare, drept pedeapsă pentru intriga lor amoroasă,

în fața tuturor curtenilor, cincizeci de lovituri, fiind apoi imediat alungați, Hieronym numai în izmene... Nici nu-și termină vorba domnul Výborný, că a și ridicat brațul, făcându-i astfel semn domnului Otokar Rykr, care a continuat povestea, ducându-și mâna la piept... Jiří Votava, Pařízek și Simon se mai duceau uneori în sat; într-o dimineață, după o petrecere, au venit cu fețele învinețite. Fapta s-a aflat, iar de la conte au primit pedeapsa așteptată. Simon a fost nemulțumit și, *wegen Gegenbrummen*¹, a mai primit una. Servitorul Simplex, pe jumătate nebun, a primit bătaie fiindcă nu a vrut să danseze, deși i se poruncise. Altul – fiindcă gustase din brânză și trăsese o dușcă de vin. Contele a ținut o predică de două ore vânătorului Kostomlatský fiindcă ratase vânătoarea de găște sălbatice. Contele interzisese folosirea vorbelor vulgare, iar cine blestema primea pedeapsa de a i se umple gura cu trei linguri de untură. Dacă cineva făcea foc în zona de vânătoare, era tămbălău mare... domnul Otokar Rykr a oftat adânc uitându-se la amicii săi, semn că nu mai putea continua, să continue altcineva. Domnul Výborný a făcut semn cu ambele mâini, ca și cum ar fi dat

¹ Din limba germană, „pentru că s-a împotrivit“.

startul, și a început să povestească vesel... Contele Špork a observat că la școala din oraș perdeaua era atârnată într-un singur cui, așa că domnul învățător a fost nevoit să stea pe o bârnă în fața primăriei vechi, spre râsul întregii comunități; preotul paroh Pabienský a preferat să plece din oraș decât să sufere din cauza contelui, care, în cele din urmă, a murit chiar aici la castel, iar moartea sa le-a aranjat pe toate. Domnul Výborný s-a oprit, s-a uitat în jur, a făcut semn cu ambele mâini, iar cei trei și-au apropiat capetele și au început să cânte pe trei voci... În ziua de treizeci a lunii martie a anului o mie șapte sute treizeci și opt... Astfel și-au încheiat povestea cei trei martori ai timpurilor trecute, cu capetele apropiate și cu ochii închiși, iar eu, care în treizeci de ani la teatru jucasem în total de șase sute de ori în societatea teatrală Hálek, am bătut din palme, căci o asemenea piesă nu mai văzusem niciodată așa, fără nicio repetiție, încropită pe loc, și numai pentru mine. Când au ridicat capul și m-au privit, așteptând, mi-am întins mâinile, iar ei m-au apucat de mână, se uitau la mine bucuroși, ca și cum ar fi găsit în mine și prin mine motivul să spună aceeași poveste pe care o spusese de atâtea ori, dar pe care nu avuseseră nici cel mai mic motiv s-o mai

spună o dată, eu pentru ei însemnasem inspirație, pretextul să se afirme, să se laude cu ceea ce știau... În acea seară, imediat după cină, martorii timpurilor trecute m-au invitat la o plimbare. Ramurile copacilor tremurau în vânt, crengile scoteau un zgomot de parcă pe fiecare ramură ar fi fluturat un steag. Când am trecut prin poartă și am pășit pe drum, ramurile se loveau unele de altele, trunchiurile parcă gemeau și oftau ca niște vechi bărci pescărești ancorate în port. Vântul bătea din vale, dinspre râu, aducând cu el un miros înțepător. Cei trei pensionari tăceau, deoarece ajunseserăm la marginea orașului, lămpile cu sodiu colorau cu lumina lor gălbuie drumurile și străzile, casele și oamenii. Totuși, singurii oameni de acolo eram noi și nici urmă de mașină ori motocicletă. Când treceam prin fața ferestrelor, se vedea prin perdele, ici și colo, strălucirea albăstruie a câte unui televizor, probabil se transmitea vreun meci de fotbal important, pentru că spectatorii, mii de spectatori, izbucneau din când în când în urale. Când am ajuns la Stará Vala, domnul Kořínek ne-a condus pe o stradă tăcută și lăturalnică. Aici, felinarele străluceau mascate de frunziș, gardurile înalte despărțeau casele joase de drum, dar printre șipci încă puteai să vezi ecranele albastre ale

televizoarelor. Jos curgea Elba, se rostogolea plină de murdărie, fundul râului se umpluse deja de cutii de conserve, de sticle. Aici am pășit grijulii, becurile cu gaz iluminau ici și colo casele, grădinile de pe terase, țarcurile cu iepuri, cotețele, curțile asfaltate, locurile unde se uscau rufe, copacii și tufișurile de coacăze și de agrișe, care păreau la fel de bolnave ca bătrâna noastră Elba. Am trecut podul și pășeam împotriva vântului tăind străzile, nimeni nu trecea pe acolo, m-am uitat în jur și n-am văzut nici țiipenie de om, nici pe Jízdecká, nici pe Eliška, doar pe alocuri se auzea dinspre case vocea puternică a comentatorului meciului de fotbal și strigătele a zeci de mii de spectatori, voci care se confundau într-un zgomot asurzitor. Când am ajuns pe drumul ce dădea spre strada principală, vântul – care adunase hârtii din toată piațeta și răsturnase coșurile de gunoi – acum împrăștia gunoaiele în calea noastră. Ne-am întors și am înaintat așa, cu spatele, până am ajuns la strada principală, unde după ce am făcut câțiva pași, vântul s-a oprit. Ferestrele hotelului *La Printz* erau slab luminate, la fiecare fereastră lumina un televizor, părea că luna răsare undeva în depărtare, chelnerii în veșminte albe stăteau și se uitau nemișcați la ecran, însă în piață nu era suflare de

om. Memorialul ciumei, cu statuia Mariei în vârf, era luminat delicat de patru felinare metalice din secolul trecut, tot acolo se găseau, pe pedestale, și statuile a patru sfinți, păreau că dansează. Domnul Rykr și-a pus pince-nezul, și-a aranjat cu palmele părul pomădat, lipit de scalpul lui ca o cască de înot, și a spus pe un ton șoptit, uitându-se la ceilalți doi amici care ascultau atenți ca doi martori jurați, îi sorbeau fiecare cuvânt și doar când și când, încuviințând din cap, îi dădeau celuilalt de înțeles că erau de acord cu ce spunea... Orașul acesta, zicea domnul Rykr cu mâna la gât, în anii șaizeci ai secolului trecut avea trei mii cinci sute de locuitori și trei sute patruzeci de case, un orașel rural așezat în prea fertila vale a Elbei, unde creșteau nu numai cereale, ci și o plantă oleaginoasă căreia îi spuneau *korsa*. Veneau aici căruțași tocmai din Krkonoše și din Ještěd ca să cumpere orz, făină, mei, linte și mazăre. În afara acestor negustori de plante și de legume, care pe atunci erau doisprezece la număr, se mai găseau aici trei tinichigii, croitori – douăzeci și șase, curelari – doi, custurari – doi, piuari – cinci... Ceilalți doi martori ai timpurilor trecute parcă au devenit rigizi, au ridicat mâna ca și cum ar fi vrut să se apere și unul după altul au strigat... Șase! Domnul Rykr s-a

gândit un pic, apoi s-a corectat, înroșindu-se puțin...
 piuari – șase, olari – trei... Domnul Kořínek a
 ridicat mâna și, cu o voce din care emana bucuria,
 a făcut o digresiune... Olarul Štolba avea un atelier
 de olărie aproape de poarta Bohnická, s-a păstrat
 de la el un vas smălțuit cu ornamente ce sugerau
 viața... S-a oprit, s-a înclinat și a făcut semn cu
 mâna pentru ca amicul său să continue, eu ascultam,
 mă minunam că nu știu toate acestea, că lucrurile
 pe care le aud sunt cele mai frumoase lucruri pe care
 le-am auzit vreodată, deoarece tot ce se povestește
 despre orașul nostru este minunat... Proprietari de
 magazine – douăzeci și trei, negustori – nouă, funieri – patru,
 dintre care cunoscut ne este Kreibich, cel care locuia în
 mizerabilul Purk de pe Elba, pălărier – unul, șepcari – patru,
 pieptănar – unul, brutari – unsprezece, rotari – doi,
 ceasornicari – doi, cojocari – cinci, tâmplar – unul,
 maestru zidar – unul, hingher – unul, birjari – patru,
 cofetari – doi... ușile batante ale hotelului *La Prinț*
 s-au învârtit, au ieșit câțiva tineri cu brațele ridicate,
 dădeau din mâini entuziasmați, au traversat piața urlând,
 strigau „Gooool!” Domnul Kořínek, în tot acest timp,
 pe când tinerii aceia topăiau și strigau, și-a ținut mâna în aer,
 iar când a dispărut și ultimul tânăr, a luat cuvântul și, cu

voce ridicată, a continuat... Cel mai cunoscut cofetar a fost Jan Obst, își amintește de el și Otakar Theer¹, poetul... S-a înclinat și a făcut un pas înapoi, și-a semețit capul în profil, astfel că domnul Rykr a putut continua prelegerea... Negustor de lemne era unul, șelari – trei, toți se numeau Holomoucký, dulgheri – patru, cizmari – nouăsprezece, cârciumari – tot atâția, dintre care șase vindeau numai țării, untari – doi, cărămidari – doi, săpunar – unul, legători de cărți – doi, pescar – unul în zona de dincolo de Elba, morari – doi, Karel Radimský și Josef Mlejnek, lăcătuș – trei, lăptăreasă – una, țesători – trei, strungar în lemn – unul, frizeri – doi, meseriaș constructor – unul, vopsitori – doi, băcani – cinci, pietrar – unul, negustori de diverse obiecte cu amănuntul – cinci, depozite de făină – două, distribuitor de obiecte de bucătărie – unul, geamgiul se numea Krása... Vocea domnului Otokar Rykr recita clară, solemnă, plină de emoție, ca și cum ar fi spus o rugăciune către Maria, vântul a scuturat iarăși piața așa de ferm, încât pavajul a tremurat precum firele lui de păr pomădate.

¹ 16 februarie 1880, Cernăuți – 20 decembrie 1917, Praga. Reprezentant de seamă al poeziei cehe de final de secol XIX și început de secol XX.

Dinspre strada Mostecká au apărut două femei uriașe, niște căpcăune, cum ar fi spus unchiul Pepin, parcă erau niște statui ale Mariei Teresa, așa pășeau, aveau părul vopsit blond și legat cu două baticuri albe și lungi într-o coadă de cal, atât de sus prinsă încât semănau cu două pene... mergeau și se tânguiau cu amărăciune, ba chiar am avut impresia că una dintre ele avea lacrimi în ochi, traversau piața, în fața lor alerga un cățel, care se întorcea mereu să privească spre ele, iar cele două uriașe înaintau fără oprire, amândouă fumau, vântul le împrăștia scânteile din țigară care încotro până se stingeau. Am luat-o la pas, am traversat piața și am pornit pe străzi, ne uitam prin ferestre în case, prin fiecare fereastră se vedeau fotbaliștii alergând pe ecranul televizorului. Domnul Kořínek povestea pe un ton ridicat... În urmă cu o sută de ani, în orașul nostru erau douăzeci de localuri, zece cârciumi și treisprezece locuri de degustare în magazine. Oamenii se distrau însă și altfel. În oraș veneau și artiști ambulanți, iluzioniști, circari. Apoi au apărut tablouri proiectate pe ecran. Mai întâi nemișcate, imaginile au început mai târziu să se miște, era ceva senzațional. Deja în anul o mie nouă sute cinci ridicaseră aici un cort, așezat pe Rejdiště, și înăuntru se proiectau scene din războiul

ruso-japonez, mulțimea striga bucuroasă când vedea cum japonezii fugeau din calea rușilor. Fiecare imagine era însoțită de comentarii, uneori și de muzica ce țâșnea din goarna gramofonului. Despre acele imagini se spunea că sunt magico-spiritiste. În ziua de joi, trei mai, a anului o mie opt sute nouăzeci și opt, aici s-a ținut un fel de spectacol, în localul *Beseda* al lui Pelikán, proiecta artistul praghez domnul Viktor Ponrepo. În ziua de duminică, patru noiembrie, la *Print* a avut loc o reprezentație similară a cititorului de gânduri și hipnotizator Schobl. În anul o mie nouă sute opt deja se înființaseră la Rejdiště caravana cinematografică a lui Ponc și societatea *The Royal Bishop*, iar în ambele locuri se dădeau filme mișcătoare... Ajunseserăm deja în Velké Valy, printre ramurile aplecate ale unor castani bătrâni apa neclintită semăna cu o oglindă neagră, în care se reflectau, printre frunzele de rogoz, luminile stradale, pășeam de-a lungul unei clădiri înalte și triste cu niște ziduri lungi, luminile treceau prin porțile distruse dând la iveală grămezi de fier vechi, grămezi de frigidere și de congelatoare, de cărucioare de copii, grămezi de aparate de radio și de televizoare. Domnul Václav Kořínek era impresionat. Deasupra străzilor pluteau și se amestecau sunetele

televizoarelor, strigătele și uralele, care parcă se îmbinau cu vocile zecilor de mii de spectatori, vocile lor erau parcă un fel de vuiet al mării, ca valurile care lovesc țărmul, un zgomot ce slăbea și apoi se amplifica periodic, dar peste toate acestea domnea pe mai departe vocea comentatorului, fermă, entuziastă, uneori confundându-se cu strigătele și cu uralele, care se confundau cu o goarnă militară. Domnul Kořínek povestea... Bunicul, când s-a întors din armată, s-a însurat și a lucrat ca argat la Michl, lângă Praga. În anul o mie opt sute șaizeci și patru a venit pe jos cu soția și cu trei copii mici într-un cărucior sub care legase câteva ulcioare, a venit încoace să se angajeze la Zedrich. Și a ajuns argat și birjar. Așa spunea, lovind ușor cu degetele zidul sfărâmat al acelei clădiri unde este acum depozitul de fiare vechi și de hârtie. A continuat... A primit un loc în casa argaților, într-o cameră mare unde în fiecare colț locuia o familie. Soba era în mijloc, la comun. Oamenii aceștia nu știau ce-i ăla teatru, ce-i ăla spectacol de magie, ce-i aia distracție. Și erau mai multe astfel de camere acolo, una lângă alta. Oamenii aceia nu știau nimic altceva decât robota de zi cu zi, și cum orice angajat ori argat își putea permite să crească unul sau chiar doi porci, era

veselie mare în ajun de Crăciun la tăierea porcului. Bunicul se bucura, aşadar, la fiecare întâlnire a veteranilor, unde se discuta despre uniforme de tip soldăţesc, veşminte militare, distincţii şi onoruri, şi pălării tari cu pene de cocoş, de parcă ar fi avut creastă. Şefii de pluton purtau nişte colane împodobite cu ciucuri, iar şefii cei mai mari în rang aveau nişte eşarfe care le acopereau pieptul, şi fiecare grup îşi avea drapelul său... Aşa povestea pe când traversam podul tăcut în drum spre rezervorul de apă, vântul se pornise din nou, ridicând praf, hârtii şi frunze, ne-am întors iarăşi cu spatele mergând împotriva vântului care bătea dinspre străzi şi, aşa cum mergeam întoarsă, vedeam, pe ferestre, interiorul caselor, vedeam bucătăriile întunecate, unde se afla şi televizorul. Am mers circular şi ne-am găsit iarăşi în piaţa oraşului, vântul împrăştia hârtii şi ambalaje de îngheţată, cutii de ţigări, le învârtea de parcă erau nişte mici mori de vânt ce se mişcau aritmic. Şi de pe Mostecká s-au ivit în goană trei grăsane, purtau două rânduri de geci, iar gecile de deasupra erau din plastic transparent şi aşa, îmbrăcate în celofan, semănau cu nişte cutii de ciocolată, aşa alergau dinspre Ostrov, când au trecut pe lângă noi le-am simţit mirosul, miroseau a aer curat şi-a vânt, aveau capul descoperit

și plin de transpirație, atât de repede goneau, respirau din greu, sudoarea le curgea pe obraji de parcă ar fi fost sub duș, dar ele râdeau, alergau spre bulevardul Eliza, vesele, poate mai dădeau jos câteva kilograme, erau convinse că abia după aceea pot fi cu adevărat fericite, ca acele fete a căror greutate corespunde înălțimii lor. Domnul Karel Výborný a arătat spre memorialul ciumei și a spus... Acum o sută de ani, poliția nu avea prea mult de lucru, uneori întâlnea vreun bețiv ori aveau de-a face cu vreo încăierare în câte o cârciumă azi dispărută, cum erau, de exemplu, *Mica* și *Marea Dupanda*, *În norișor*, *La osul însângerat*, *La piele* și tot așa. Tot poliția primea însărcinarea să controleze ora de închidere a localurilor, să-i gonească pe tinerii care se îmbăiau în locurile nepermise, mai ales ca nu cumva să sară în cap de pe balustrada podului de lemn în apa adâncă din locul numit *Sub haleri*. Șeful de post era revizorul de poliție domnul Šulc, care totdeauna umbla în civil, purta o redingotă neagră și un chipiu impunător cu cocardă. Rareori era văzut pe stradă, exceptând însă zilele de luni și de joi când se organiza târgul săptămânal în piața orașului, atunci inaugura târgul strigând tare: „Puteți vinde!“, iar în clipa aia unul dintre paznici înfigea în gardul împrejmuitoare

al memorialului ciumei un stindard metalic cu stema oraşului... Vântul s-a oprit din nou, iar cei trei martori ai timpurilor trecute au păşit din piaţă spre strada Mostecká, eram şi eu între ei, am luat-o pe drum, nimeni cu trecea pe acolo, nici măcar o maşină, nici măcar o motocicletă, îmi bătea inima auzind povestea aia despre care nu ştiusese nimic, m-am întors şi atunci am văzut piaţa cu adevărat, acea piaţă unde văzusem ceea ce nu mai poate fi văzut, ceea ce vedeam şi eu, şi cei trei prieteni ai mei, bătrânii martori ai timpurilor trecute, categorie care mă include şi pe mine. M-am cutremurat, ca şi cum cei trei domni s-ar fi supărat pentru că le-aş fi spus ceva ce i-ar fi deranjat, ceva ce i-ar fi făcut să mă urască, să nu mă mai placă, îmi doream să mai fie tustrei pe lumea asta cel puţin cât voi mai fi şi eu, ca să-mi mai spună despre alte şi alte întâmplări de demult, dar care mă emoţionează mai mult decât vechile povestiri cehe¹. Stăteam aşa la mijlocul podului, din adâncurile apei spre luminile de pe stâlpi vântul stârnea mirosurile de chimicale aruncate în râu, pirită şi fenol, care de ani şi ani plutesc până

¹ Aluzie la o lucrare clasică de la sfârşitul secolului al XIX-lea, al cărei autor este Alois Jirásek.

departe la Chvaletice, astfel că acel râu minunat a ajuns un depozit industrial, o mocirlă maronie, cu apa colorată precum o tavă din lemn putrezit, apă însângerată în care nu mai poți face baie. Domnul Kořínek, cu părul său alb, s-a ridicat evidențindu-și profilul bine conturat – atunci când povestea era mereu frumos, întinerea cu cincizeci de ani, așa de frumos povestea, se uita în sus, dar în același timp spre locul în care se întâmplase povestea lui... Acuma arăta peste râu, acolo unde străluceau deasupra apei blocurile cu multe etaje acoperite complet de întunericul nopții, iar ferestrele luminate se reflectau iarăși pe suprafața apei, arăta într-acolo și povestea... Acolo, vă rog frumos, acolo unde s-a aprins lumina la acea fereastră, ziaristul de douăzeci și șase de ani Jan Neruda se mira, din grădina vinăriei *La Fišerka*, cât de minunate sunt priveliștea spre Ostrov, maiestuoasa Elbă și murmurul apei care curge din stăvilar. Îl mai bucura pe Neruda și curata vorbă cehească a fetelor noastre... Povestea și se întorcea și arăta înspre oraș, în piață se înălța statuia Fecioarei Maria, luminată de jos de felinarele stradale... Acolo, da, acolo locuia ceasornicarul František Donát, care în ziua de douăzeci și trei iulie a anului o mie opt sute nouăzeci, cu ocazia expoziției jubiliare regionale, întru

faima orașului, a dăruit trei ceasuri... Așa spunea cu vocea ridicată domnul Kořínek, iar luminile din ferestrele de deasupra râului s-au aprins, una după alta se reflectau în apă, la moară s-a luminat o altă fereastră, iar la lumina becului s-a arătat figura unui tânăr, care și-a aruncat brațele în aer și-a urlat: „Am câștigat!“ și-a dat cu o petardă care s-a aprins și, lovindu-se de pământ, au țâșnit scânteii, iar scânteile s-au împrăștiat și au căzut în apă întru preamărirea acelei victorii... Atunci a trecut și prima mașină, șoferul a deschis geamul și a strigat entuziast: „Am câștigat cu patru la unu!“ A dat din mâini și ne-a salutat bucuros, domnul Kořínek a aprobat din cap și a continuat... Primul era un ceas de salon cu pendul, arăta și luna, și ziua săptămânii. Avea doi metri jumătate înălțime, aspect renașcentist și prețuia două sute de monede de aur. Cel de-al doilea era repetitiv și bătea la fiecare sfert de oră. Al treilea era pentru o cafenea, iar o stea roșie de pe cadran indica, printr-un salt, că trebuie întors... Domnul Kořínek s-a oprit din vorbă, pe strada Mostecká se deschideau ferestrele, oamenii se aplecau peste pervaz, strigau și dădeau din mâini, se felicitau unii pe alții, când am ajuns în piață, acum mișuna de oameni, din hotelul *La Prinț* năvăleau oaspeții, se uitaseră la meci, strigau

și se strigau unii pe alții, ca și cum ei ar fi fost învingătorii... Sprijinindu-ne reciproc, am început să ne târâm înapoi spre castel, chiar când am intrat pe drumul cu castani bătrâni vântul a început să bată așa de tare din spate că ne-am îndoit de mijloc, parcă ar fi vrut să ne doboare, ca și cum ne-ar fi împins o talpă imensă, totuși cumva afectuoasă. Ajunși sub coroana copacilor, în întunericul adânc, domnul Václav Kořínek ne-a adunat în jurul său, ne-am strâns toți ca într-o îmbrățișare în jurul unui trunchi bătrân, în timp ce sus, în coroane, ramurile foșneau și scrâșneau înlănțuite, atunci domnul Kořínek ne-a spus... Astăzi toate acestea sunt doar cifre, statistici, oamenii o duc mai bine decât atunci, în acele timpuri străvechi ale epocii de aur. La începutul acestui secol, *Elbe Daily* scria... Muncitorii navetiști mâncau la prânz o bucată de pâine și, poate, puțină cafea sau un pahar de rachiu, o dușcă, pentru că nu puteau duce la serviciu mâncare gătită de acasă și doar rareori soția ori copilul aveau voie să-i aducă bărbatului prânzul... cam așa scria *Elbe Daily*... Iar domnul Otokar Rykr a adăugat... Pălăriile de damă erau, în anii tinereții mele, de mărimea unei roți de căruță și împodobite ca o grădină botanică sau o rezervație de păsări, dar existau și mici bonete. Pălăriile mari se fixau cu niște

ace din oțel lungi de douăzeci de centimetri, adesea cu o măciulie la capăt. Vârfurile acelor ieșeau în afară, fiind de-a dreptul periculoase pentru cei din jur, mai ales în zonele aglomerate, când acul ăla ar fi putut să-ți zgârie fața. Așa că s-au dus lupte crâncene împotriva acelor de pălărie, până când, prin edict polițienesc, s-a stabilit că vârfurile lor trebuiau prevăzute cu o mică teacă protectoare... Așa povestea răsând martorul timpurilor trecute, domnul Rykr, după care – unul câte unul – am început să râdem și noi, ca și cum am fi întinerit amintindu-ne de acele vremuri. Dar vântul s-a întetit iarăși și s-a strecurat printre coroanele bătrânilor castani, ramurile uscate au început să geamă și, rupându-se, cădeau în mijlocul drumului, iar lemnul uscat se făcea fărâme ca niște întunecate candelabre care se sparg de o podea de granit...